

**«8D04201 - құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған
Базилова Айгуль Абаевнаның «Бас бостандығынан айыруға сотталғандардың қылмыстылығының алдын алу және
криминологиялық сипаттамасы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми**

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшем шарттар	Өлшем шарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Базилова Айгуль Абаевнаның «Бас бостандығынан айыруға сотталғандардың қылмыстылығының алдын алу және криминологиялық сипаттамасы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы құқық ғылымының, оның ішінде қылмыстық құқық, қылмыстық-атқару құқығы және криминология салаларының өзекті бағыттарына толық сәйкес келеді. Зерттеу тақырыбы Қазақстан Республикасында қылмыстылықтың алдын алу, сотталған адамдардың қайта қылмыс жасауын төмендету, қылмыстық-атқару жүйесін жетілдіру және пробация институтының тиімділігін арттыру мәселелерімен тікелей байланысты. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының құқықтық саясатын жетілдіру, қылмыстық заңнаманы ізгілендіру, жазаны орындау жүйесін жаңғырту және сотталған адамдарды қайта әлеуметтендіру бағытындағы мемлекеттік саясатпен үйлеседі. Автордың зерттеуі сотталған тұлғалардың қылмыстылығын тек бас бостандығынан айыру орындарымен шектемей, қоғамнан оқшаулаумен байланысты емес жаза түрлеріне сотталған адамдардың қылмыстылығын да қамтуымен ерекшеленеді. Бұл зерттеу бағыты қазіргі кезеңдегі құқық қорғау жүйесі үшін маңызды ғылыми және практикалық мәнге ие

2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған</u> /ашылмаған.	Ұсынылған диссертациялық жұмыс сотталған тұлғалар қылмыстылығының алдын алу мәселелерін кешенді және жүйелі түрде зерттеуімен ерекшеленеді. Автор сотталғандардың қылмыстылығын криминологиялық құбылыс ретінде қарастырып, оның ұғымын, құрылымын, себептері мен жағдайларын, даму үрдістерін және алдын алу тетіктерін ғылыми тұрғыдан талдаған. Диссертацияның ғылым үшін маңыздылығы, ең алдымен, сотталған тұлғалар қылмыстылығын пенитенциарлық қылмыстылықпен ғана шектемей, барлық жаза түрлеріне сотталған адамдардың қайта қылмыс жасау құбылысы ретінде қарастыруымен айқындалады. Автор сотталғандардың қылмыстылығын қылмыстық-атқару жүйесі, пробация қызметі, әлеуметтік бейімдеу, тәрбиелік ықпал ету және құқықтық реттеу мәселелерімен байланыстыра отырып зерттеген. Жұмыста қылмыстық және қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіруге бағытталған нақты ұсыныстар берілген. Атап айтқанда, байланыс құралдарын заңсыз кіргізуге, электрондық бақылау құралдарын қасақана бүлдіруге байланысты жаңа қылмыстық-құқықтық нормалар енгізу, қысқа мерзімді кездесулерді бейнебайланыс арқылы ұйымдастыру, хат алмасудың жаңа нысандарын дамыту сияқты ұсыныстар зерттеудің ғылыми және практикалық маңызын арттырады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) <u>жоғары</u> ; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Диссертациялық жұмыс автордың дербес ғылыми ізденісінің нәтижесі болып табылады. Зерттеу мәтінінен автордың тақырыпты терең меңгергені, ғылыми әдебиеттерді жүйелі талдағаны, құқықтық нормаларды салыстырмалы түрде қарастырғаны және өз тұжырымдарын дербес негіздей алғаны байқалады. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық

			негіздерін, оның криминологиялық сипаттамасын, детерминациялық факторларын және алдын алу бағыттарын бірізді түрде ашқан. Жұмыста ғылыми талдау, қорытынды жасау, құқықтық ұсыныстар әзірлеу қабілеті айқын көрінеді. Зерттеу барысында автор отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектеріне, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына, статистикалық деректерге және сот тәжірибесіне сүйене отырып, өзіндік ғылыми көзқарас қалыптастырған. Сондықтан диссертациялық жұмыстың өзі жазу деңгейін жоғары деп бағалауға болады.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) <u>негізделген;</u> 2) ішінара негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертациялық зерттеудің өзектілігі қазіргі кезеңдегі қылмыстылықпен күрес, сотталған тұлғалардың қайта қылмыс жасауының алдын алу және қылмыстық-атқару жүйесін жетілдіру қажеттілігімен негізделеді. Қазіргі уақытта қоғам үшін сотталғандардың қылмыстылығы ерекше әлеуметтік-құқықтық қауіп төндіретін құбылыстардың бірі болып табылады. Әсіресе, жазасын өтеу барысында немесе пробациялық бақылау кезеңінде қайта қылмыс жасау фактілерінің өсуі қылмыстық-атқару жүйесінің тиімділігіне тікелей әсер етеді. Автор зерттеу барысында статистикалық мәліметтерді, қылмыстық және қылмыстық-атқару заңнамасын, пробация саласындағы тәжірибені талдай отырып, сотталған тұлғалар қылмыстылығының өзекті мәселелерін анықтаған. Сонымен қатар, диссертацияда пенитенциарлық қылмыстылық пен сотталғандардың қылмыстылығы ұғымдарының арақатынасы, пробация қызметінің тиімділігі, сотталғандардың әлеуметтік бейімделуі және құқықтық реттеу мәселелері кешенді түрде қарастырылған.

			Осыған байланысты диссертация тақырыбы ғылыми және тәжірибелік тұрғыдан толық негізделген және өзекті болып табылады
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:		Диссертация мазмұны зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді және оның негізгі ғылыми бағытын жан-жақты ашады. Жұмыстың құрылымы логикалық бірізділікпен қалыптастырылған және зерттеу мақсаты мен міндеттеріне сәйкес әзірленген.
	1) <u>айқындайды;</u>		Диссертацияда сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық негіздері, оның криминологиялық сипаттамасы, статистикалық көрсеткіштері, қылмыс жасаушы-сотталғанның тұлғалық ерекшеліктері, детерминациялық факторлары және алдын алу жүйесі қарастырылған. Сонымен қатар пробациялық бақылау жағдайындағы қылмыстылық мәселелері мен халықаралық тәжірибе талданған.
	2) ішінара айқындайды;		Автор диссертация тақырыбын ашу барысында теориялық, нормативтік және практикалық материалдарды тиімді пайдаланып, зерттеу нысанын кешенді түрде қарастырған. Жалпы алғанда, диссертация мазмұны зерттеу тақырыбын толық айқындайды және оның ғылыми мәнін терең ашуға мүмкіндік береді.
	3) айқындамайды.		
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:		Диссертациялық зерттеудің мақсаты сотталғандардың қылмыстылығын кешенді зерттеу және оның алдын алу жүйесін жетілдіруге бағытталған ұсыныстар әзірлеу болып табылады. Қойылған мақсат зерттеу тақырыбына толық сәйкес келеді және жұмыстың барлық бөлімдерінде жүйелі түрде көрініс тапқан.
	1) <u>сәйкес келеді;</u>		Автор зерттеу мақсатына қол жеткізу үшін пенитенциарлық қылмыстылық пен сотталған тұлғалар қылмыстылығы ұғымдарының арақатынасын анықтау,
	2) ішінара сәйкес келеді;		
	3) сәйкес келмейді.		

			детерминанттарды талдау, пробация қызметінің тиімділігін бағалау, қылмыстық және қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіру бағыттарын негіздеу сияқты нақты міндеттерді белгілеген. Аталған міндеттердің барлығы диссертация мазмұнында толық ашылып, тиісті ғылыми қорытындылармен және ұсыныстармен негізделген.
	4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:		
	1) <u>толық байланысқан;</u>		
	2) ішінара байланысқан;		
	3) байланыс жоқ.		Диссертациялық жұмыстың құрылымы жүйелі және логикалық бірізділікпен құрылған. Әрбір бөлім мен тарауша зерттеу тақырыбының жекелеген аспектілерін ашуға бағытталған және келесі бөлімдердің мазмұнымен өзара тығыз байланыста қарастырылған. Бірінші бөлімде сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық және ұғымдық негіздері талданса, екінші бөлімде оның криминологиялық сипаттамасы мен статистикалық көрсеткіштері зерттелген. Үшінші бөлімде сотталғандардың қылмыстылығының алдын алу жүйесі, пробация институты және халықаралық тәжірибе мәселелері қарастырылған. Сонымен қатар қорғауға ұсынылған негізгі ережелер диссертация бөлімдерінде жүйелі түрде дәлелденіп, ғылыми тұжырымдармен негізделген. Бұл диссертациялық зерттеудің ішкі тұтастығы мен логикалық байланысының жоғары деңгейде екендігін көрсетеді.
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:		
	1) <u>сыни талдау бар;</u>		
	2) талдау ішінара жүргізілген;		Диссертациялық жұмыста ұсынылған ғылыми тұжырымдар мен құқықтық шешімдер жеткілікті деңгейде негізделген және ғылыми тұрғыдан дәлелденген. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығы мәселелерін зерттеу барысында отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектеріне, халықаралық тәжірибеге және қолданыстағы

		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген; 4) талдау жоқ.	заңнамаға кешенді талдау жүргізген. Зерттеу барысында пенитенциарлық қылмыстылық, рецидивтік қылмыстылық және сотталғандардың қылмыстылығы ұғымдары салыстырмалы-құқықтық тұрғыдан талданып, олардың арақатынасы ғылыми негізде айқындалған. Сонымен қатар автор пробация жүйесінің тиімділігіне, электрондық бақылау құралдарын қолдануға және қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіруге қатысты жаңа ғылыми ұсыныстар енгізген. Атап айтқанда, ҚР Қылмыстық кодексіне 428-2 және 430-1 баптарын енгізу жөніндегі ұсыныстар, бейнебайланыс арқылы кездесулер ұйымдастыру, электрондық хат алмасу мүмкіндігін кеңейту сияқты шешімдер бұрынғы ғылыми көзқарастармен салыстырылып, олардың артықшылықтары мен практикалық маңызы негізделген.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма? 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық зерттеуде ұсынылған ғылыми нәтижелер мен тұжырымдар өзінің мазмұны, зерттеу бағыты және ғылыми негіздемесі тұрғысынан жаңалығымен ерекшеленеді. Автор Қазақстан Республикасында сотталған тұлғалар қылмыстылығы мәселесін кешенді түрде зерттей отырып, аталған құбылыстың теориялық және криминологиялық негіздерін жаңаша ғылыми тұрғыдан қарастырған. Зерттеу барысында «сотталғандардың қылмыстылығы» ұғымына авторлық анықтама беріліп, оның пенитенциарлық қылмыстылықпен арақатынасы ғылыми негізде айқындалған. Сонымен қатар бас бостандығынан айыру орындарындағы және қоғамнан оқшаулаумен байланысты емес жаза түрлеріне сотталған тұлғалардың қылмыстылығын біртұтас кешенді құбылыс ретінде қарастыру ұсынылған. Автор пробациялық бақылау жағдайындағы

		қылмыстылықтың алдын алу мәселелерін, электрондық бақылау құралдарын пайдалану тетіктерін, сотталғандарды әлеуметтік бейімдеу шараларын және қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіру бағыттарын жаңаша ғылыми деңгейде зерттеген. Сондықтан диссертацияда алынған ғылыми нәтижелер мен ережелер толық көлемде жаңа деп бағалауға болады.
	5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	Диссертация қорытындылары зерттеу барысында алынған ғылыми нәтижелердің логикалық жалғасы болып табылады және жаңашылдығымен ерекшеленеді. Автор сотталғандардың қылмыстылығы мәселесін кешенді түрде талдай отырып, аталған қылмыстылықтың құрылымына, детерминанттарына және алдын алу тетіктеріне қатысты жаңа ғылыми қорытындылар жасаған. Жұмыста пробация қызметінің тиімділігін арттыру, жасанды интеллект элементтерін көмекші құрал ретінде пайдалану, электрондық бақылау құралдарын жетілдіру, сотталғандардың әлеуметтік бейімделуін күшейту және қылмыстық-атқару жүйесін жаңғыртуға бағытталған ғылыми негізделген қорытындылар ұсынылған. Сонымен қатар автор қылмыстық және қылмыстық-атқару заңнамасына өзгерістер енгізу қажеттілігін негіздеп, нақты құқықтық ұсыныстар жасаған. Бұл қорытындылардың ғылыми жаңалығы мен тәжірибелік маңыздылығы жоғары деңгейде екендігін көрсетеді.
	1) <u>толығымен жаңа;</u>	
	2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
	3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
	5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Диссертациялық зерттеуде ұсынылған құқықтық, ұйымдастырушылық және басқарушылық шешімдер ғылыми тұрғыдан негізделген және жаңалығымен ерекшеленеді. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының алдын алу жүйесін жетілдіру мақсатында қылмыстық-атқару және пробация
	1) <u>толығымен жаңа;</u>	
	2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
	3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

			жүйесіндегі басқарушылық тетіктерді кешенді түрде қарастырған. Зерттеуде электрондық бақылау құралдарын тиімді пайдалану, пробациялық бақылауды жетілдіру, сотталғандарды әлеуметтік бейімдеу тетіктерін дамыту және түзеу мекемелерінде құқық бұзушылықтардың алдын алу бағытында жаңа ұсыныстар берілген. Сонымен қатар автор байланыс құралдарын заңсыз кіргізу және электрондық бақылау құралдарын қасақана бүлдіру әрекеттері үшін қылмыстық жауаптылық белгілеуге қатысты жаңа құқықтық механизмдерді ұсынған. Автордың бейнебайланыс арқылы кездесулер ұйымдастыру, электрондық хат алмасу нысандарын енгізу және медиация институтын дамыту жөніндегі ұсыныстары қылмыстық-атқару жүйесін жаңғыртуға бағытталған заманауи басқарушылық шешімдер болып табылады. Ұсынылған шешімдер ғылыми тұрғыдан негізделіп, халықаралық тәжірибе мен ұлттық заңнамаға салыстырмалы талдау жүргізу арқылы дәлелденген. Сондықтан оларды толық көлемде жаңа және негізделген шешімдер ретінде бағалауға болады
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген</u>/негізделмеген (qualitative research (квалитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Диссертациялық жұмыста жасалған барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан жеткілікті деңгейде негізделген және кең көлемдегі теориялық, нормативтік және эмпирикалық материалдарға сүйенеді. Автор зерттеу барысында Қазақстан Республикасының қылмыстық, қылмыстық-атқару және әкімшілік заңнамаларын, халықаралық құқықтық актілерді, отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектерін, статистикалық деректер мен сот тәжірибесін жан-жақты талдаған. Зерттеудің эмпирикалық негізі ретінде Қазақстан

			Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің «Қамқор» базасындағы 2015–2025 жылдар аралығындағы статистикалық мәліметтері, пробациялық бақылауда тұрған тұлғаларға қатысты ақпараттар және қайта қылмыс жасаған сотталғандарға қатысты сот үкімдері пайдаланылған. Бұл өз кезегінде зерттеу нәтижелерінің объективтілігі мен ғылыми дәйектілігін қамтамасыз етеді. Автордың ғылыми тұжырымдары зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді және нақты дәлелдемелермен негізделген. Сонымен қатар диссертацияның негізгі нәтижелері ғылыми жарияланымдарда көрініс тауып, ғылыми қауымдастықтың талқылауынан өткен. Сондықтан диссертацияда ұсынылған қорытындыларды ғылыми тұрғыдан негізді және сенімді деп бағалауға болады.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) ия; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма?	1-нәтиже Автор пенитенциарлық қылмыстылық пен сотталған тұлғалар қылмыстылығы ұғымдарын өзара байланысты кешенді криминологиялық категориялар ретінде қарастырып, олардың мазмұнын ғылыми тұрғыдан нақтылаған. Сонымен қатар сотталғандардың қылмыстылығын тек бас бостандығынан айыру орындарымен шектемей, қоғамнан оқшаулаумен байланысты емес жаза түрлеріне сотталған тұлғалардың қылмыстық мінез-құлқын да қамтитын кешенді құбылыс ретінде негіздеген. 7.1 Ереже дәлелденді ме? Дәлелденді. 7.2 Тривиалды ма? Жоқ. 7.3 Жаңа ма?

		1) ия;	Ия. 7.4 Қолдану деңгейі: Кен. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Ия. 2-нәтиже Диссертациялық зерттеуде бас бостандығынан айыру орындарындағы сотталғандардың қылмыстылығына ықпал ететін негізгі детерминанттар кешені анықталған. Автор әкімшілік бақылаудың жеткіліксіздігі, инженерлік-техникалық құралдардың тозуы, сотталғандардың шамадан тыс тығыз орналастырылуы, тыйым салынған заттардың заңсыз айналымы және тәрбиелік жұмыстың әлсіздігін қылмыстылықтың өсуіне әсер ететін негізгі факторлар ретінде ғылыми тұрғыдан негіздеген. 7.1 Ереже дәлелденді ме? Дәлелденді. 7.2 Тривиалды ма? Жоқ. 7.3 Жаңа ма? Ия. 7.4 Қолдану деңгейі: Кен. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Ия. 3-нәтиже Автор пробация қызметінің тиімділігі сотталған тұлғалардың қайта қылмыс жасау деңгейіне тікелей әсер ететін маңызды фактор екендігін ғылыми тұрғыдан негіздеген. Зерттеу барысында пробация жүйесіндегі кадр тапшылығы, ресурстық қамтамасыз етудің жеткіліксіздігі
		2) жоқ;	
		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	
		7.4 Қолдану деңгейі:	
		1) тар;	
		2) орташа;	
		3) кен	
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) ия;	
		2) жоқ	
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	

және электрондық бақылау құралдарының шектеулі қолданылуы анықталған. Сонымен қатар жасанды интеллект технологияларын көмекші құрал ретінде пайдалану, әлеуметтік-құқықтық көмекті күшейту және электрондық бақылау құралдарын кеңінен енгізу қажеттілігі ұсынылған.

7.1 Ереже дәлелденді ме?

Дәлелденді.

7.2 Тривиалды ма?

Жоқ.

7.3 Жаңа ма?

Ия.

7.4 Қолдану деңгейі:

Кең.

7.5 Мақалада дәлелденген бе?

Ия.

4-нәтиже

Диссертациялық жұмыста қылмыстық заңнаманы жетілдіру сотталғандардың қылмыстылығына қарсы күрестің маңызды бағыттарының бірі ретінде қарастырылған. Автор қылмыстық-атқару жүйесі мекемелеріне байланыс құралдарын заңсыз кіргізуге байланысты жауаптылықты күшейту қажеттілігін негіздеп, ҚР Қылмыстық кодексіне жаңа 428-2-бап енгізуді ұсынған. Аталған ұсыныс түзеу мекемелеріндегі құқықтық тәртіпті нығайтуға, қылмыстық байланыстарды шектеуге және қайта қылмыс жасаудың алдын алуға бағытталған.

7.1 Ереже дәлелденді ме?

Дәлелденді.

7.2 Тривиалды ма?

Жоқ.

			7.3 Жаңа ма? Ия. 7.4 Қолдану деңгейі: Кең. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Ия. 5-нәтиже Автор сотталғандардың қылмыстылығының алдын алу тек құқықтық шаралармен шектелмеуі тиіс екендігін негіздеп, әлеуметтік және тәрбиелік ықпал ету тетіктерін күшейту қажеттілігін көрсеткен. Атап айтқанда, түзеу мекемелерінде медиация институтын дамыту, дін қызметкерлерін штаттық негізде енгізу, тәрбиелік және түсіндіру жұмыстарын жетілдіру, сондай-ақ сотталғандарды жұмыспен қамту мен әлеуметтік бейімдеу шараларын кеңейту ұсынылған. 7.1 Ереже дәлелденді ме? Дәлелденді. 7.2 Тривиалды ма? Жоқ. 7.3 Жаңа ма? Ия. 7.4 Қолдану деңгейі: Кең. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Ия. 6-нәтиже Диссертацияда пробапиялық бақылауда тұрған тұлғалардың электрондық бақылау құралдарын қасақана бүлдіруінің алдын алу мақсатында ҚР Қылмыстық кодексіне 430-1-бап енгізу қажеттілігі ғылыми тұрғыдан
--	--	--	--

		негізделген. Автор электрондық бақылау құралдарының сотталған тұлғалардың құқыққа қарсы мінез-құлқын бақылаудағы маңызын көрсете отырып, оларды қасақана жою немесе бүлдіру әрекеттері үшін қылмыстық жауаптылық белгілеуді ұсынған. <i>7.1 Ереже дәлелденді ме?</i> Дәлелденді. <i>7.2 Тривиалды ма?</i> Жок. <i>7.3 Жаңа ма?</i> Ия. <i>7.4 Қолдану деңгейі:</i> Кең. <i>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</i> Ия. 7-нәтиже Автор қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіру мақсатында бірқатар ғылыми негізделген ұсыныстар енгізген. Атап айтқанда, ҚР Әкімшілік құқық бұзупшылық туралы кодексінің 481-бабындағы тыйым салынған заттар қатарынан тамақ өнімдерін алып тастау, қысқа мерзімді кездесулерді бейнебайланыс форматында өткізу, «телекоммуникация» ұғымын «бейнебайланыс» ұғымымен алмастыру және хат алмасуды электрондық форматта жүзеге асыру мәселелері ұсынылған. Бұл ұсыныстар сотталған тұлғалардың құқықтық жағдайын жетілдіруге және қылмыстық-атқару жүйесін жаңғыртуға бағытталған. <i>7.1 Ереже дәлелденді ме?</i> Дәлелденді. <i>7.2 Тривиалды ма?</i> Жок.
--	--	--

			7.3 Жаңа ма? Ия. 7.4 Қолдану деңгейі: Кең. 7.5 Мақалада дәлелденген бе? Ия.
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Диссертациялық зерттеуде қолданылған әдіснама зерттеу мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді және ғылыми тұрғыдан негізделген. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының күрделі құқықтық және криминологиялық табиғатын ескере отырып, жалпы ғылыми және арнайы ғылыми әдістер кешенін тиімді пайдаланған. Зерттеу барысында диалектикалық әдіс, салыстырмалы-құқықтық талдау, статистикалық талдау, талдау және синтез, модельдеу әдістері қолданылған. Аталған әдістер сотталғандардың қылмыстылығының жай-күйін, құрылымын, динамикасын және алдын алу тетіктерін жан-жақты зерттеуге мүмкіндік берген. Сонымен қатар автордың әдіснаманы нақты көрсетуі зерттеу логикасын, ғылыми қорытындылардың қалыптасу ретін және ұсынылған тұжырымдардың ғылыми негізділігін айқындайды. Сондықтан диссертациялық жұмыста әдіснаманың таңдауы толық негізделген деп бағалауға болады.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) <u>ия;</u>	
		2) жоқ.	

		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Диссертациялық жұмыстың ғылыми нәтижелері қазіргі заманғы ғылыми зерттеу әдістерін және статистикалық деректерді өңдеу тәсілдерін пайдалану арқылы алынған. Автор зерттеу барысында Қазақстан Республикасы Бас прокуратурасының Құқықтық статистика және арнайы есепке алу комитетінің «Қамқор» базасындағы статистикалық мәліметтерді пайдаланған.
		1) <u>ия;</u>	Зерттеу нәтижелерін қалыптастыру кезінде статистикалық талдау, салыстырмалы зерттеу, ғылыми жүйелеу және интерпретациялау әдістері қолданылған. Бұл өз кезегінде сотталғандардың қылмыстылығының даму үрдістерін, құрылымын және негізгі детерминанттарын объективті бағалауға мүмкіндік берген. Сонымен қатар зерттеу барысында ғылыми деректерді жүйелеу мен талдау кезінде заманауи ғылыми тәсілдер қолданылып, алынған нәтижелердің сенімділігі қамтамасыз етілген.
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Диссертациялық жұмыста жасалған теориялық қорытындылар мен анықталған заңдылықтар жеткілікті деңгейде ғылыми тұрғыдан дәлелденген. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық негіздерін, оның детерминанттарын және алдын алу жүйесін зерттеу барысында нақты эмпирикалық және статистикалық материалдарға сүйенген. Жұмыста ұсынылған ғылыми тұжырымдар қылмыстық, қылмыстық-атқару және әкімшілік заңнаманы, халықаралық тәжірибені және статистикалық деректерді талдау арқылы негізделген. Сонымен қатар автор пробациялық бақылау, электрондық бақылау құралдары және әлеуметтік бейімдеу мәселелері бойынша нақты ғылыми модельдер мен ұсыныстар қалыптастырған. Алынған нәтижелер зерттеу барысында пайдаланылған
		1) <u>ия;</u>	
		2) жоқ.	

		статистикалық материалдармен, сот тәжірибесімен және ғылыми әдебиеттермен расталған. Бұл диссертациялық зерттеудің ғылыми құндылығын және қорытындыларының сенімділігін арттырады.
	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған.	Диссертациялық зерттеуде келтірілген маңызды ғылыми тұжырымдар мен пайымдаулар нақты және сенімді ғылыми дереккөздерге сүйене отырып негізделген. Автор зерттеу барысында отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектерін, халықаралық құқықтық актілерді, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын және ресми статистикалық мәліметтерді кеңінен пайдаланған. Жұмыста ғылыми әдебиеттерге жасалған сілтемелер жүйелі түрде беріліп, зерттеу тақырыбына қатысты теориялық және практикалық мәселелер ғылыми тұрғыдан дәлелденген. Сонымен қатар автор әртүрлі ғылыми көзқарастарды салыстырып, оларға сыни талдау жүргізе отырып, өзіндік ғылыми ұстанымын қалыптастырған. Бұл өз кезегінде диссертацияның теориялық базасының беріктігін және негізгі тұжырымдардың дәйектілігін қамтамасыз етеді.
	8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз.	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі зерттеу тақырыбын жан-жақты ашуға жеткілікті деңгейде қамтылған. Автор отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерді, нормативтік-құқықтық актілерді, халықаралық құжаттарды және ғылыми жарияланымдарды тиімді пайдаланған. Әдебиеттер тізімінде қылмыстық құқық, қылмыстық-атқару құқығы, криминология және пробация мәселелеріне арналған ғылыми еңбектер кеңінен қамтылған. Сонымен қатар халықаралық тәжірибе мен шетелдік ғылыми көзқарастарға талдау жүргізілуі

			зерттеудің ғылыми деңгейін арттырған. Пайдаланылған дереккөздер зерттеу мәселесін кешенді түрде талдауға және ғылыми қорытындыларды негіздеуге толық мүмкіндік береді.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	Ұсынылған диссертациялық зерттеу елеулі теориялық маңызға ие. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық және криминологиялық негіздерін кешенді түрде зерттей отырып, қылмыстық-атқару құқығы мен криминология ғылымының дамуына маңызды үлес қосқан. Диссертацияда «сотталғандардың қылмыстылығы», «пенитенциарлық қылмыстылық», «пенитенциарлық рецидив», «постпенитенциарлық рецидив» ұғымдарының арақатынасы ғылыми тұрғыдан нақты айқындалған. Сонымен қатар автор сотталған тұлғалар қылмыстылығын қылмыстылықтың дербес криминологиялық түрі ретінде қарастырып, оның мазмұнына жаңа ғылыми көзқарас қалыптастырған. Жұмыста ұсынылған теориялық тұжырымдар мен ғылыми қорытындылар қылмыстық құқық, қылмыстық-атқару құқығы, пробация және криминология салаларындағы кейінгі ғылыми зерттеулерге әдіснамалық негіз бола алады. Сонымен қатар зерттеу нәтижелері оқу процесінде, ғылыми еңбектер даярлауда және құқықтық саясатты жетілдіру барысында қолдануға мүмкіндік береді.
		1) <u>бар</u> ;	
		2) жоқ.	
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	
		1) <u>ия</u> ;	
		2) жоқ.	Диссертациялық жұмыстың практикалық маңызы жоғары және зерттеу нәтижелерін құқық қолдану қызметінде пайдалану мүмкіндігі жеткілікті деңгейде негізделген. Автор зерттеу барысында сотталған тұлғалар қылмыстылығының алдын алуға бағытталған нақты құқықтық және ұйымдастырушылық ұсыныстар әзірлеген.

			Атап айтқанда, ҚР Қылмыстық кодексіне жаңа 428-2 және 430-1 баптарын енгізу, электрондық бақылау құралдарын пайдалану тетіктерін жетілдіру, бейнебайланыс арқылы кездесулер ұйымдастыру, хат алмасудың электрондық нысандарын енгізу және пробация жүйесін жетілдіру жөніндегі ұсыныстар тәжірибелік тұрғыдан маңызды болып табылады. Сонымен қатар зерттеу нәтижелері: • қылмыстық және қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіруде; • пробация қызметінің тиімділігін арттыруда; • түзеу мекемелеріндегі профилактикалық жұмысты ұйымдастыруда; • сотталған тұлғаларды әлеуметтік бейімдеу шараларын дамытуда; • құқық қорғау органдарының тәжірибелік қызметінде қолданылуы мүмкін. Бұл диссертацияның тәжірибелік құндылығы жоғары екендігін көрсетеді.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	Диссертациялық жұмыста ұсынылған практикалық ұсыныстар өзінің ғылыми негізділігімен және жаңашылдығымен ерекшеленеді. Автор сотталған тұлғалар қылмыстылығының алдын алу жүйесін жетілдіруге бағытталған нақты құқықтық, ұйымдастырушылық және профилактикалық шараларды ұсынған. Жұмыста қылмыстық-атқару жүйесі мекемелеріне байланыс құралдарын заңсыз кіргізуге қарсы қылмыстық жауаптылық енгізу, электрондық бақылау құралдарын қасақана бүлдіргені үшін жауаптылық белгілеу, бейнебайланыс форматындағы кездесулерді заңнамалық тұрғыдан бекіту, электрондық хат алмасу тетіктерін енгізу
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

			сияқты ұсыныстар ғылыми тұрғыдан негізделген және тәжірибеде қолдануға бағытталған. Сонымен қатар автор пробация институтын жетілдіру, сотталғандарды жұмыспен қамту, медиация институтын дамыту және әлеуметтік-құқықтық көмекті күшейту жөніндегі ұсыныстарды да кешенді түрде негіздеген. Ұсынылған практикалық шешімдер қылмыстық-атқару жүйесін жаңғыртуға және сотталған тұлғалардың қайта қылмыс жасау деңгейін төмендетуге бағытталғандықтан, оларды толық көлемде жаңа ұсыныстар ретінде бағалауға болады.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Диссертациялық жұмыстың академиялық жазу деңгейі ғылыми зерттеулерге қойылатын талаптарға толық сәйкес келеді. Жұмыс ғылыми стиль нормаларын сақтай отырып, жүйелі және логикалық бірізділікпен баяндалған. Автор ғылыми терминологияны орынды және бірізді қолданған, құқықтық ұғымдар мен криминологиялық категорияларды нақты ғылыми тілде сипаттай алған. Сонымен қатар мәтінде ғылыми дәйектілік, талдау тереңдігі және қорытындылардың негізділігі айқын көрінеді. Диссертация құрылымы мазмұндық тұрғыдан үйлесімді құрылған, бөлімдер арасындағы логикалық байланыс сақталған. Пайдаланылған әдебиеттер мен нормативтік-құқықтық актілерге жасалған сілтемелер талаптарға сәйкес рәсімделген. Жалпы алғанда, диссертациялық жұмыстың мазмұндық және техникалық ресімделу деңгейі жоғары деп бағалауға болады.
		1) <u>жоғары;</u>	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	
		4) төмен.	
11.	Диссертацияға ескертулер		Зерттеу барысында сотталған тұлғалардың қылмыстылығының статистикалық көрсеткіштері жан-

			жақты қарастырылған. Дегенмен жекелеген диаграммалар мен кестелердің санын көбейту жұмыстың көрнекілік деңгейін күшейтуге мүмкіндік берер еді. Сонымен қатар аталған ескерту диссертациялық жұмыстың жалпы ғылыми деңгейі мен маңыздылығына әсер етпейді
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Диссертациялық зерттеудің негізгі ғылыми нәтижелері мен тұжырымдары ғылыми жарияланымдарда көрініс тапқан. Автор зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми мақалалар жариялап, диссертацияда ұсынылған негізгі ғылыми ережелерді апробациядан өткізген. Жарияланған ғылыми еңбектерде сотталған тұлғалар қылмыстылығының теориялық негіздері, пенитенциарлық қылмыстылық мәселелері, пробация қызметінің тиімділігі, қылмыстық-атқару заңнамасын жетілдіру және сотталғандардың қайта қылмыс жасауының алдын алу мәселелері қарастырылған. Сонымен қатар диссертация нәтижелерінің бір бөлігі халықаралық ғылыми жарияланымдарда және Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған ғылыми басылымдарда жарық көрген. Бұл автордың зерттеу тақырыбын терең меңгергенін және диссертациялық жұмыстың ғылыми деңгейінің жоғары екендігін көрсетеді.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Базилова Айгуль Абаевнаның «Бас бостандығынан айыруға сотталғандардың қылмыстылығының алдын алу және криминологиялық сипаттамасы» тақырыбындағы диссертациялық зерттеу жұмысы өзекті ғылыми мәселеге арналған, теориялық және практикалық маңызы жоғары, ғылыми жаңалығы жеткілікті деңгейде негізделген кешенді ғылыми зерттеу болып табылады. Диссертациялық жұмыста қойылған мақсат пен міндеттер

		толық орындалған, ғылыми тұжырымдар мен ұсыныстар жеткілікті деңгейде дәлелденген. Автор қылмыстық, қылмыстық-атқару және криминологиялық ғылымдардың дамуына елеулі үлес қосып, сотталған тұлғалар қылмыстылығының алдын алу жүйесін жетілдіруге бағытталған ғылыми негізделген ұсыныстар ұсынған. Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитетінің философия докторы (PhD) дәрежесін беру туралы талаптарына толық сәйкес келеді. Осыған байланысты Базилова Айгуль Абаевнаға «8D04201– Құқықтану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық деп есептеймін.
--	--	--

Ресми рецензент:
 Қазақстан Республикасы ИМ
 М. Есболатов атындағы
 Алматы академиясы
 Құқық қорғау қызметін
 басқару кафедрасының доценті

з.ғ.к. Торгаутова Балгын Амирбековна